

ІРЛАНДІЯ

Сучасна назва держави: Ірландія (*ірл.* Éire), Республіка Ірландія (*ірл.* Poblacht na hÉireann).

Перша згадка про народ/країну у писемних джерелах. Про священний острів, на якому живуть «hiernorum», вперше згадується у VI ст. до н. е. в описі подорожі грецьких купців з Массалії (зараз Марсель) – «Massaliote Periplus». Цей твір цитує у своєму «Описі морського узбережжя» римський поет і географ IV ст. Авієн.

Перші достовірні відомості про Ірландію (Іерне, 'Ιέρνη) подав у своїй праці «Про океан» грецький географ і мандрівник Піфей з Массалії, який близько 325 р. до н. е. здійснив плавання вздовж берегів Північної Європи.

Давньогрецький історик Діодор Сіцилійський (90–30 рр. до н. е.) у п'ятій книзі своєї «Історичної бібліотеки» згадує про острів Іріс ('Ιρίν) біля Британії. Про острів Іерна за Геркулесовими стовпами пише також Псевдо-Арістотель у своїй роботі «Про світ», що датується I ст. до н. е. – серединою II ст. н. е.

Римляни називали Ірландію у своїх творах Гібернія (Hibernia). Так, римський історик Публій Корнелій Тацит, описуючи у «Життєписі Юлія Аґріколи» (98 р. н. е.) життя римського

намісника у Британії Ґнея Юлія Аґріколи, зазначає, що у 82 р. н. е. він планував завоювання Гібернії і навіть розмістив на британському узбережжі навпроти Ірландії римські війська.

Створення держави. Перші незалежні ірландські королівства склались близько V ст. н. е. 24.04.1916 р., під час повстання за незалежність, було проголошено створення Ірландської Республіки; головою її тимчасового уряду став відомий ірландський поет Падрайг Пірс. 21.01.1919 р. депутати ірландського парламенту проголосили незалежність Ірландської Республіки.

Незалежність: остаточно здобуто згідно Republic of Ireland Act 1948, що вступив у силу 18.04.1949 р., і згідно з яким британський монарх перестав вважатися главою Ірландії.

Історичні назви держави: Королівство Улад (Ольстер); Королівство Лаґен (Лейнстер); Королівство Муман (Манстер); Королівство Міде; Королівство Коннахта; Лордство Ірландія (1171–1542) та Королівство Ірландія (1542–1651, 1651–1659) з англійськими монархами на чолі; Ірландська конфедерація католиків (1642–1651); Республіка Коннахта (1798); Ірландська Республіка (1919–1922); Ірландська Вільна Держава (1922–1937); Ірландія (з 1937);

з 1949 р. для опису держави та визначення її статусу також використовується назва Республіка Ірландія, проте, згідно з Конституцією 1937 р., офіційною назвою держави є Ірландія.

В ірландській міфології країна також називалась Ерін – за ім'ям богині Ерїу. Острів Ірландія ще називають Смарагдовим.

Площа: 70,3 тис. км², що дорівнює 11,6% території України.

Населення: 4 млн 757 тис. осіб (24.04.2016, перепис).

Очікувана тривалість життя при народженні: 81,5 р. (79,6 – для чоловіків і 83,4 – для жінок) (2015, Евростат).

Етнічний склад населення: ірландці складають абсолютну більшість – 88,85%; дві наступні за чисельністю національні групи: британці – 2,7% та поляки – 1,5% (2006, перепис).

Чисельність українців: 3343 осіб (2011, перепис).

Столиця: Дублін – 553 тис. осіб **Найбільші міста:** Корк – 125 тис. осіб; Голуей – 79 тис. осіб; Лімерік – 58 тис. осіб; Уотерфорд – 48 тис. осіб (24.04.2016, перепис).

Державна мова: офіційними з 1937 р. є ірландська (гелік) і англійська. Під час перепису 2006 р. 1 млн 757 тис. осіб (40,8%) повідомили, що вміють говорити ірландською мовою, хоча експерти вважають, що ця цифра не відповідає дійсному стану речей і є меншою. Перші пам'ятки ірландської писемності, написані огамічним письмом, належать до IV–VI ст. Найстарішим збереженим манускриптом, написаним давньоірландською мовою, є «Книга Бурої Корови» з ірландськими сагами, створення якої почалося до 1106 р.

Релігійний склад населення: католики – 86,8%, протестанти – 2,8%, мусульмани – 0,7% (2011, перепис).

Державний устрій: парламентська республіка. **Глава держави:** президент. **Глава уряду:** прем'єр-міністр (тишек).

Вищий законодавчий орган: Ерахтас (Парламент Ірландії), що складається із Дойл Ерен і Сенат Ерен. Ерахтас функціонує безперервно з 1922 р. Дойл Ерен було утворено в січні 1919 р. Перший англійський Ірландський парламент розпочав свою роботу в 1297 р. (існував до кінця 1800 р.). У вересні 1642 р. було скликано перший власне ірландський парламент – Генеральну асамблею.

Діюча Конституція від 29.12.1937 р. з правками і доповненнями 1939, 1941, 1972, 1973, 1979, 1983, 1984, 1987, 1992, 1996, 1997, 1998, 1999, 2002, 2004, 2009, 2011, 2012, 2013, 2015 р. Перша Конституція Ірландії проголошена 18.06.1922 р.

Статус у відносинах з ЄС: член ЄС з 01.01.1973 р.; член Єврозони з 01.01.1999 р.

Статус в інших провідних міжнародних організаціях, союзах: співзасновник Ради Європи (1949); член ООН (з 1955); співзасновник ОЕСР (1961); співзасновник СOT (1995).

Розмір ВВП на душу населення у 2016 р. (в поточних цінах), за даними Евростату, склав 58800 євро (2 місце серед EU-28); за даними МВФ – 62562 дол. США (4 місце в світі); за даними Світового банку – 61607 дол. США (4 місце в світі).

КОРОТКА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ

У VI ст. до н. е. з континентальної Європи на територію Ірландії прийшли кельтські племена, які значно вплинули на її розвиток, поступово асимілювавши докельтське населення. Першими завойовниками Ірландії вважається кельтське плем'я гоїделів. Нові прибульці, на відміну від місцевих жителів, користувалися знаряддями із заліза. До початку нашої ери вони, очевидно, заволоділи всім островом.

До V ст. н. е. кельти змішалися з місцевим населенням, склалась гоїдельська мова як особливий діалект кельтських мов, а жителі Ірландії стали називати себе гоїделами

(в англійській формі – гели). Тоді ж Ірландія була розділена на п'ять великих областей-провінцій – Улад (Ульстер/Ольстер), Лаген (Лейнстер), Муман (Манстер), Міде та Коннахт (Коннот). У цих провінціях сформувались королівства на чолі з ріагами (королями). Міжусобні війни між окремими представниками кланової знаті послаблювали країну і затримували її економічний та соціальний розвиток.

У 432 р. Папа Римський спрямував до Ірландії єпископа Патріка із завданням проповідувати християнство. Під впливом Патріка верховний король Ірландії Лоегайр та більша частина ірландської знаті прийняли християнство, хоча боротьба з язичництвом тривала ще кілька століть.

У VI–VIII ст. Ірландія, яку тоді називали «Островом святих і вчених», стала одним із центрів поширення християнства та християнської освіти в Європі.

З 795 р. Ірландія піддається вторгненню норманів, що завдало шкоди ірландській культурі, її економічній і політичній стабільності. У першій половині IX ст. вікінгові Торгільсу вдається підкорити майже всю Ірландію. Визвольна боротьба проти загарбників посилилася після 998 р., коли ірландські вожді Бріан і Малахій поділили між собою верховну владу над Ірландією. У 1014 р. в битві при Клонтарфе, поблизу Дубліна, ірландці остаточно розбивають норманів.

У другій половині XII ст. розпочалося завоювання Ірландії англійцями. Для вторгнення в Ірландію вони скористались усобицею, що розгорілася через те, що ріаг Лейнстера Діармайт Мак Мурхада викрав дружину ріага Брейфне Ті-Гернана Мор О'Руайрка. У 1166 р. Діармайт був змушений втекти до Англії, де з дозволу Генріха II набрав загін англо-норманських лицарів, і в травні 1169 р. висадився в Ірландії.

У результаті вторгнення англо-норманців в Ірландію у 1169–1172 рр. вже до кінця XII ст.

майже третина земель Ірландії стала власністю англійських феодалів. Ядро англійських володінь в Ірландії з центром у Дубліні з другої половини XIV ст. стало називатися «Пейл» (огорожа). У 1297 р. з дозволу короля Едуарда I для територій Ірландії, підконтрольних англійцям, було створено Ірландський парламент. Оскільки на ірландців не поширювалася дія англійського загального права, вони вважалися людьми поза законом, а тому за вбивство ірландця англієць не підлягав покаранню судом.

З початку англійського вторгнення острів був фактично поділений на дві самостійні і в економічному, і в політичному відношенні частини. Ірландці були витіснені з найбільш родючих земель і морського узбережжя в гори, болота та ліси. Ці землі англійці називали «Непідкорена Ірландія», і з нею купцям з Пейла було заборонено торгувати.

У Непідкореній Ірландії збереглася політична роздробленість та ворожнеча між кланами. Тому ірландська знать у 1315 р. запросила до Ірландії брата шотландського короля Едуарда Брюса, який був коронований як верховний король Ірландії. Проте шотландці часто поводитись як у завойованій країні. Врешті-решт у 1318 р. Брюс зазнав поразки від англійців та був страчений.

З метою зупинення процесу ірландізації англійців, що почався в Ірландії, Лондон у 1356 р. заборонив усім чистокровним ірландцям на підконтрольних Англії землях займати цивільні та духовні посади. А в 1366 р. були ухвалені Кілкеннійські статuti, якими англійцям під загрозою конфіскації їхніх земельних володінь наказувалось говорити лише англійською мовою, одягатися в англійський одяг, дотримуватися англійських звичаїв, носити англійські імена, не користуватися брегонским звичаєвим правом, не надавати ірландцям приміщень для релігійних цілей та багато іншого.

У 1394–1395 та 1399 рр. ірландці на чолі з верховним вождем Лейнстера Артом Ог Мак Морроу Каванагом піднімали великі повстання проти англійської влади на острові. Ведучи партизанську війну, вони змогли відвоювати в англійців ряд земель, хоча для придушення цих повстань в Ірландії двічі висаджувався король Річард II з великою армією. Впродовж усього XV ст. тривало ослаблення влади англійської Корони в Ірландії.

Утвердження в Англії абсолютної монархії привело до підпорядкування Тюдорам усієї Ірландії і перетворення її в королівську колонію. У 1541 р. король Англії Генріх VIII оголосив себе королем Ірландії, що дозволило йому, згідно з англійським правом, на свій розгляд розпоряджатися землями ірландських кланів. Король почав проводити перерозподіл земель на користь тих представників ірландської знаті, які визнавали себе його васалами, зобов'язувалися користуватись англійським правом, приймали англійські імена і титули. Крім цього, англійці почали практикувати масові конфіскації їхніх земель та заселення їх англійськими колоністами, яким заборонялося укладати шлюби з місцевим населенням. Вперше масові конфіскації були здійснені у 1557 р. в Лейнстері.

У 1569–1573, 1579–1585 рр. відбулися великі повстання ірландців у Манстері, а в 1594–1603 рр. в Ольстері. Після їх поразки англійці провели масову роздачу земель англійським колоністам: у 1586 р. в Манстері та у 1610–1611 рр. в Ольстері.

На початку XVII ст. процес підкорення англійцями Ірландії завершився. У 1605 р. король Яків I увів англійське право, що активно використовувалось англійцями для відбирання в ірландців земель при переоформленні документів на право власності.

У 1640 р. в Англії розпочалася буржуазна революція. Її лідери прагнули провести нову

конфіскацію земель в Ірландії для роздачі своїм прихильникам. Вони також відмінили обов'язковість рішень ірландського парламенту без їх затвердження англійським парламентом.

У результаті ірландська кланова знать Ольстера, бажаючи повернути конфісковані землі та захистити католицьку віру, в жовтні 1641 р. розпочала збройну боротьбу проти англійської влади під керівництвом Феліма та Оуена О'Нілів. З залученням до повстання ірландських селян цей виступ швидко набув ознак боротьби за повне усунення англійського гноблення.

24.09.1642 р. ірландською та англо-ірландською знаттю було проголошено створення незалежної Ірландської держави – Ірландської конфедерації католиків з власним парламентом та урядом. У державі проголошувалась рівність церков та рівність усіх жителів перед законом. Парламент (Генеральна асамблея) проголосив вірність конфедератів Карлу I як королю Ірландії й не виступав за повну незалежність країни.

Після поразки Карла I у боротьбі з Довгим парламентом в Англії Ірландія стала основною опорою роялістів. У січні 1649 р. Конфедерація уклала зі Стюартами договір, згідно з яким за надання військової допомоги королю відмінялась дія усіх каральних законів проти католиків. У відповідь 15.08.1649 р. в Ірландії висадилося 12-тисячна англійська республіканська армія на чолі з О. Кромвелем. Ірландські сили були ослаблені внутрішніми суперечностями, а тому англійці змогли до вересня 1652 р. придушити повстання.

Понад десятилітня війна завдала Ірландії значних збитків: за цей час загинуло або емігрувало понад 500 тис. ірландців.

Після повторного підкорення Ірландії відбулася нова масова конфіскація земель та вигнання місцевих жителів. У 1653 р. із загальної площі оброблюваних земель в країні у 20 млн акрів було конфісковано і заново

наділено англійським колоністам 11 млн акрів найкращих земель. Ірландськими землями було зроблено розрахунок з усіма поставальниками армії Парламенту за весь період революції та громадянської війни.

У результаті кромвелівської колонізації сільське населення Ірландії різко розділилося за національною ознакою і соціальним станом: лендлордами стали англійці-протестанти, а жорстоко експлуатованими орендарями – ірландці-католики. Усі католики втратили виборчі права. Католицька меса була заборонена, католицьким священикам було наказано залишити Ірландію.

Після реставрації монархії в Англії у 1660 р. Карл II підтвердив усі основні колонізаційні рішення республіканців щодо Ірландії, хоча 2,3 млн акрів, згідно з актами 1662 і 1665 рр., були повернуті колишнім власникам.

Після того як у 1688 р. з англійського престолу був скинутий останній англійський король-католик Яків II, а Парламент проголосив королем Вільгельма Оранського, в Ірландії, куди у березні 1689 р. прибув Яків II, розгорнулось нове повстання. Скликаний Яковом II Ірландський «патріотичний парламент» ухвалив рішення про повернення усіх земель, конфіскованих у результаті кромвелівської колонізації, колишнім власникам.

У червні 1690 р. Вільгельм Оранський з 36-тисячною армією висадився в Ірландії. Після поразки від англійців на р. Бойн Яків II втікає у Францію, проте ірландські католики продовжують війну і добиваються у жовтні 1691 р. умов почесної капітуляції.

За умовами Лімерікського договору, всім католикам Ірландії гарантувалася свобода віросповідання і недоторканність власності та прав усіх учасників повстання за умов принесення присяги королю Вільгельму.

Проте вже у 1692 р. англійці порушили умови цього договору, конфіскувавши май-

но 4 тис. ірландських землевласників у якості покарання за «зраду». Це було останнє велике земельне пограбування ірландців. Після нього 85% оброблюваних земель зосередилося в руках англійських лендлордів.

В кінці XVII – середині XVIII ст. англійці, всупереч умовам договору 1691 р., розгорнули нещадну боротьбу з ірландськими католиками. Проти них у 1695–1697, 1704, 1727, 1745 рр. були введені суворі дискримінаційні закони. Католикам заборонили викладати в школах та Дублінському університеті, здобувати вищу освіту, вести професійну адвокатську і лікарську діяльність, займати адміністративні посади, заборонялись шлюби між католиками і протестантами. Усе вище католицьке духовенство, монахи та члени католицьких орденів були зобов'язані залишити Ірландію, а приходським священикам заборонялося залишати території свого приходу, католикам заборонялося брати участь у виборах, купувати землю, що належить протестантам, та орендувати у них наділи понад 2 акри, укладати торговельні та кредитні угоди. Крім цього, вводилися жорсткі заборонні заходи щодо свободи ірландської торгівлі.

Крайнє збідніння ірландського селянства внаслідок жорсткої експлуатації та відсутність перспектив спричинило посилення еміграції населення з країни. Крім того, відсталість сільського господарства, неврожаї картоплі, що з XVII ст. була основним продуктом для бідних, неодноразово спричиняли масовий голод. Так, під час голоду 1740–1741 рр. померло 400 тис. ірландців.

Протягом усього XVIII ст. в Ірландії розгорталась діяльність таємних селянських організацій та повстанських загонів. Лише зазнавши поразки під час війни північноамериканських колоній за незалежність, англійці, побоюючись поширення американського досвіду на Ірландію, у 1778, а потім у 1782 та у 1793 рр.,

відмінили ряд законів проти католиків. На межі 1779–1780 р. англійський Парламент відмінив заборону на вивезення ірландських вовняних і скляних виробів і дозволив ввезення до Ірландії хмелю й ряду інших товарів, ірландським купцям дозволив торгувати з англійськими колоніями, а в 1782 і 1783 рр. надав Ірландії парламентську автономію та погодився на невтручання англійських судових інстанцій в ірландські судові справи.

Лібералізація економічного життя невдовзі почала давати свої результати. У текстильній, паперовій, пивоварній промисловості стали з'являтися перші великі підприємства мануфактурного типу, а наприкінці XVIII ст. – і перші фабрики.

Проте Лондон не збирався втрачати свого впливу в Ірландії. У 1796–1798 рр. британський уряд розгорнув проти патріотично налаштованих ірландців терор, використовуючи особливі поліцейські частини та заснований у 1795 р протестантами Ольстера воєнізований «Орден оранжистів».

Не зважаючи на терор та арешти, товариство «Об'єднані ірландці» у березні 1798 р. підняло нове ірландське повстання, яке тривало до вересня, коли було придушене англійцями. Після цього у 1800 р. був ухвалений «Акт про унію», відповідно до якого Ірландія стала частиною Сполученого Королівства Великої Британії. Парламент Ірландії було ліквідовано, заохочувальні заходи для ірландської економіки скасовано, а сама Ірландія перетворилася на ринок дешевої робочої сили та сировини для Англії.

Єдиним джерелом виживання для ірландців стало землеробство, незважаючи на те, що орендна плата за землю перевищувала розцінки в Англії у 2–3 рази і жоден закон не захищав ірландця від вигнання із землі лендлордом у будь-який момент. Жебрацтво селян стало масовим явищем у країні.

Католики, які складали 90 % населення, не мали жодних політичних прав. Широкий громадський рух за «емансипацію католиків», ініційований створеною у 1823 р. Католицькою асоціацією, набув такого розмаху, що у 1829 р. англійський уряд був змушений надати ірландським католикам право обиратися в англійський Парламент.

У 30-ті роки XIX ст. стихійні виступи селян проти церковної десятини на користь Англіканської церкви набули характеру війни проти податків, які збирала метрополія. В результаті колоніальної політики Англії над ірландським народом постійно висіла загроза голоду. Неврожаї картоплі та недоступність для більшості населення інших продуктів привели до того, що 1845 р. від голоду загинуло 500 тис. ірландців, 1847 р. – 250 тис., 1849 р. – 300 тис.

У 1847 р. радикальні елементи національного руху заснували Ірландську конфедерацію, що закликала до збройного повстання, яке відбулося в 1848 р., але було жорстко придушене англійською владою.

Загроза голодної смерті та жорсткий колоніальний режим спричинили масову еміграцію ірландців. Лише протягом 1851–1866 рр. з країни виїхало 1,7 млн чол. У результаті в другій половині XIX ст. Ірландія перетворилася на єдину країну Європи з постійним скороченням населення. Якщо у 1841 р. в країні проживало 8,3 млн чол., то у 1911 р. лише 4,4 млн чол.

У 1858 р. ірландські патріоти з ініціативи Джеймса Стефенса заснували рух феніїв, створивши таємну воєнізовану революційну організацію для повного звільнення Ірландії від англійського панування. З середини 1860-х рр. вона стала називатись Ірландське революційне братство (ІРБ). У 1867 р. феніїв спробували підняти повстання, але досить швидко були розбиті.

З 1880 р. з ініціативи Ірландської національної земельної ліги ірландські селяни почали використовувати метод бойкоту до тих, хто займав землі вигнаних лендлордами орендарів. Термін набув поширення від імені Чарльза Бойкотта, керуючого одного з маєтків, де цей механізм було застосовано вперше. Масовий селянський рух набув такого масштабу, що у 1887 р. в Ірландії було введено надзвичайний стан.

У 1905 р. в Ірландії було створене нове політичне угруповання Шінн-Фейн («Ми самі»), яке виступало за розвиток економіки з опорою на власні ресурси та політичну самостійність Ірландії без розриву з метрополією.

Вже з XIX ст. особливе місце в Ірландії почав займати Ольстер, де безроздільно панував англійський та шотландський колонізаційний протестантський елемент. Це був промислово найрозвинутіший регіон острова, місцева буржуазія та земельна знать якого прагнула залишатися частиною Британської імперії.

Після декількох десятиліть боротьби у 1914 р. Парламент Великої Британії врешті був змушений прийняти закон про гомруль (самоуправління) для Ірландії, однак його реалізація відклалася до закінчення Першої світової війни.

Проте у квітні 1916 р. ірландські націоналісти з ІРБ вирішили шляхом збройного повстання проголосити Ірландську Республіку. 24–30.04.1916 р. озброєні загони націоналістів на чолі з Джеймсом Коннолі та Падрейгом Пірсом захопили ряд будівель у Дубліні, де зачитали декларацію про створення незалежної Ірландської Республіки. Хоча повстання 30 квітня було придушене, проте «Червона Паска» сприяла зростанню популярності партії Шінн Фейн.

На перших післявоєнних виборах у грудні 1918 р. ця партія, очолювана Еймоном де Валера, здобула повну перемогу в Ірландії (73 зі 105 місць). Військовим крилом партії стала

створена у 1913 р. організація «Ірландські волонтери» (з літа 1919 р. – Ірландська республіканська армія).

21.01.1919 р. підрозділи ірландських волонтерів розпочали партизанські бойові дії проти британського уряду. У той же день частина ірландських депутатів зібралась у дублінській ратуші і проголосила себе повноважним ірландським парламентом – Дойлом, а Ірландію – незалежною республікою. Сформований тимчасовий уряд Ірландської Республіки очолив Еймон де Валера. До літа 1921 р. чисельність ІРА сягнула 100 тис. бійців. 11.07.1921 р. британський уряд запропонував ірландцям укласти перемир'я.

Національно-визвольна війна ірландського народу 1919–1921 рр. закінчилася штучним поділом Ірландії на дві частини: Північну Ірландію й Ірландську Вільну Державу. У грудні 1921 р. був укладений англо-ірландський договір про надання Ірландській Вільній Державі статусу домініону. Натомість у шести графствах Ольстера було створено автономну провінцію, яка повністю контролювалася прихильниками єдності з Британією.

З літа 1922 р. в країні розгорнулась громадянська війна між прихильниками і противниками статусу домініону країни, що закінчилася в квітні 1923 р. перемогою новоствореної армії Ірландської Вільної Держави над ІРА. Бійці ІРА пішли у підпілля.

Керівництво новоствореної ІВД на чолі з Вільямом Косгрейвом (1922–1932) чітко йшло у фарватері британської політики. Англійські монополії відчували себе в Ірландії так само вільно, як і до війни, ірландські селяни продовжували здійснювати значні земельні виплати британській Короні. Від 20 до 25 % трудящих постійно не мали роботи. Щорічно з країни емігрувало 40–50 тис. чол.

У цій ситуації в 1926 р. на політичній арені країни з'явилась могутня опозиційна партія

Фіанна Файл («Солдати долі») на чолі з Е. де Валера, яка ставила своєю метою повну незалежність Ірландії.

З 1930 р. Ірландію охопила економічна криза, безробіття почало набувати ознак національної трагедії, почалось масове розорення дрібних і середніх ферм. У 1932 р. Фіанна Файл виграла парламентські вибори. Головою ірландського уряду став Е. де Валера (1932–1948). Були звільнені політичні в'язні, ІРА вийшла з підпілля, уряд виділив кошти на допомогу безробітним та дрібним фермерам, увів протекційні мита в інтересах ірландської промисловості, парламент ухвалив рішення про припинення щорічних земельних виплат британській Короні.

У відповідь англійський Парламент увів фактично заборонні мита на ірландські товари, сподіваючись дезорганізувати ірландську економіку та спричинити відставку нового уряду. Проте уряд Е. де Валера також увів значні мита на ввезення ключових англійських товарів, розпочав переорієнтацію зовнішньої торгівлі на інші країни світу та реалізацію політики підтримки розвитку ірландської промисловості. Було ухвалено закон про мінімальну заробітну плату та умови праці на промислових підприємствах. У сільському господарстві країни почав реалізовуватись курс переорієнтації сільського господарства зі скотарства на вирощування зернових.

Ірландія не лише змогла втриматись в умовах торгової блокади з боку Великої Британії, а й забезпечити значне промислове зростання. На 1936 р. в країні вже діяло 2,6 тис. промислових фірм. Почали розвиватись нові галузі економіки: машинобудування, хімія, нафтопереробка.

У 1937 р. була прийнята нова Конституція, яка проголосила колишній домініон суверенною, незалежною й демократичною державою Ейре (Ірландія), лише номінально пов'я-

заною з Великою Британією. У 1938 р. була припинена англо-ірландська економічна війна.

Під час Другої світової війни Ірландія зберегла нейтралітет. Після війни прем'єр-міністр Джон Костелло (1948–1951) продовжив політику військового нейтралітету і не підписав Північноатлантичного договору. У 1949 р. Ірландія була проголошена незалежною республікою і вийшла зі складу Британської Співдружності. Північна Ірландія залишилася у складі Сполученого Королівства.

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА КРАЇНИ З ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст. ДО СЬОГОДЕННЯ

До складу Парламенту Ірландії входять дві палати – Дойл Ерен та Сенат Ерен, а також президент. Вибори 60 членів Сенату здійснюються раз у п'ять років за змішаною формулою: 11 членів призначаються прем'єр-міністром, 6 – обираються університетами, а 43 – обираються професійними виборчими колегіями з числа спеціалістів у різних галузях за системою пропорційного представництва і таємного голосування поштою. Сенат Ерен має право упродовж 90 днів розглядати і вносити поправки до законопроектів, схвалених нижньою палатою, а також відкладати їх вступ у силу. Дойл Ерен складається з 166 членів, які обираються за системою пропорційного представництва на п'ять років.

Ключовими політичними партіями держави є заснована у 1933 р. Фіне Гейл («Об'єднана Ірландія»), яка, починаючи з парламентських виборів 1937 р., ніколи не набирала менше 20 % голосів (лише у 1948 р. – 19,8 %), а здебільшого мала стабільну підтримку близько 25–30 % голосів, та Фіанна Файл, яка з виборів 1932 р. ніколи не мала менше 40 % голосів (окрім 1992, 1997 та 2011).

Іншими впливовими партіями є: Шінн Фейн, створена в 1970 р. в результаті розколу політичної організації Шінн Фейн; заснова-

на в 1912 р. і постійно представлена у Ерахтас з виборів 1922 р. Лейбористська партія Ірландії; заснована у 1982 р. Партія зелених (представлена в Ерахтас з 1989 по 2007 р.).

З 1997 р. до 2011 р. при владі в Ірландії перебувала партія Фіанна Файл, яка на парламентських виборах в 2002 р. (вдруге) і в 2007 р. (втретє) підтвердила свої лідируючі позиції і завоювала найбільшу кількість депутатських мандатів.

Так, на виборах 2002 р. партія прем'єр-міністра Берті Агерна (1997–2008) Фіанна Файл отримала 81 місце. Головна опозиційна партія Фіне Гейл втратила у парламенті 23 місця, здобувши лише 31. Лейбористська партія втримала свої місця у парламенті (21 місце). Партія Шінн Фейн отримала п'ять місць. Прогресивні демократи збільшили своє представництво у парламенті з чотирьох місць до восьми і стали найбільш бажаним партнером правлячої партії для формування коаліції. До шести місць з двох зросла частка Зеленої партії, незалежні кандидати здобули 13 місць.

За підсумками парламентських виборів 2007 р. у Дойл пройшли 6 партій: Фіанна Файл – 78 місць (41,6%), Фіне Гейл – 51 (27,3%), Лейбористська партія – 20 (10,1%), Зелена партія – 6 (6,9%), Шінн Фейн – 4 (4,7%), Прогресивних демократів – 2 (2,7%); незалежні кандидати – 5 місць. Прем'єр-міністром країни був обраний новий лідер Фіанна Файл Браян Кауен (2008–2011). Лідируюча партія разом з Партією зелених і Прогресивними демократами сформували правлячу коаліцію.

25.02.2011 р. відбулись дочасні вибори, призначені після розпаду правлячої коаліції та відставки прем'єра Б. Кауена з посади лідера партії Фіанна Файл, яку звинувачували у нездатності побороти економічну кризу. Опозиційна партія Фіне Гейл здобула перемогу на виборах, отримавши 36,1% голосів (76 місць). Разом із Лейбористською партією,

яка здобула найвищий результат у своїй історії, – 19,4% голосів (37 місць), вона сформувала правлячу коаліцію. Прем'єром став лідер Фіне Гейл Енда Кенні. Фіанна Файл на цих виборах здобула лише 20 місць (17,4%), незалежні – 12,6% голосів (14 місць), Шінн Фейн – 9,9% голосів (13 місць).

На виборах у Дойл Ерен 2016 р. Фіне Гейл зберегла перше місце, проте погіршивши свої результати – 50 місць (25,5% голосів). Натомість суттєво покращили свої результати Фіанна Файл – 44 місце (24,3%) та Шінн Фейн – 23 (13,8%). Лейбористська партія втратила значну кількість місць, отримавши лише 7, проте ліві сили збільшили свою присутність, зокрема троцькісти із «Альянсу проти заходів жорсткої економії – Люди важливіші за прибуток» – 6 місць, новостворена соціалістична партія «Незалежні за зміни» – 4; новостворена партія «Соціал-демократи» – 3, Зелена партія – 2. Після трьох місяців переговорів Фіне Гейл разом із Фіанна Файл сформувала уряд меншості на чолі з Е. Кенні (2011–2017).

Главою держави в Ірландії є президент, посада якого була введена у 1937 р. Вибори президента проходять кожні сім років. Виконавчих повноважень він не має, але може відхилити підготовлений урядом і парламентом закон, якщо вважає, що він антиконституційний. Глава держави призначає на посаду прем'єр-міністра країни (кандидатуру, запропоновану Дойлом). Президент формально затверджує новий склад уряду, сформований прем'єр-міністром за попередньої згоди Дойла. Президент скликає та розпускає парламент за ініціативою прем'єр-міністра.

Фактичним главою виконавчої влади є прем'єр-міністр – лідер більшості або правлячої коаліції в Дойлі. Прем'єр-міністр висувається Дойлом і призначається президентом на п'ять років. Він формує кабінет міністрів, який

має бути підтриманий парламентом. Уряд відповідальний перед Дойлом.

Суттєвою проблемою політичного життя Ірландії залишається проблема Північної Ірландії, у якій католицька меншина з 1921 р. зазнавала дедалі більшої дискримінації під час прийняття на роботу, розподілі житла, отриманні освіти.

Збройна боротьба за незалежність і діяльність терористичної ІРА на території Північної Ірландії та інших регіонів Сполученого Королівства, а також відповідна силова реакція британської армії, етноконфесійний конфлікт між ірландцями-католиками і англійцями-протестантами продовжує бути причиною напружених і складних відносин між сусідніми державами.

У 1968–1969 рр. католицькою громадою Північної Ірландії була розгорнута кампанія за громадянські права. Розпочаті 05.10.1968 р. у м. Деррі зіткнення страйкарів-католиків з поліцією поклали початок суперечностей між Великою Британією і Північною Ірландією, прямих зіткнень протестантів з католиками. Останні вимагали політичної і соціальної справедливості. Нездатність британської армії зупинити насильство, її фактичний перехід на бік протестантів призводить до активізації ІРА як захисниці католиків від протестантів і від британської армії.

У самій ІРА в 1969–1970 рр. через питання використання збройного насильства у політичній боротьбі відбувається розкол на «тимчасову» і «офіційну» ІРА. «Тимчасові» проголосили головною метою виведення англійських військ з Північної Ірландії і створення єдиної Ірландії, задля чого відновили терористичну кампанію, поширивши її й на Англію. Інша частина – «офіційні» – припинила збройну боротьбу проти Британії і перейшла до роз'яснювальної роботи в масах задля побудови єдиної Ірландії.

Після подій Кривавої неділі 30.01.1972 р., коли у північноірландському місті Деррі британські війська розстріляли демонстрацію місцевих жителів, а в Дубліні в якості помсти було спалене британське Посольство, в серії переговорів з британським урядом було визнано, що при вирішенні проблем у Північній Ірландії необхідно враховувати традиції як протестантської, так і католицької общин, і що для майбутнього об'єднання Ірландії потрібна згода більшості населення Північної Ірландії. Було також визнано, що політичні інститути Північної Ірландії мають бути побудовані так, щоб влада була поділена між протестантською і католицькою общинами. Всі ці принципи були прописані у Саннінгдельській угоді 1973 р., що не була виконана через опір прихильників унії (протестантів) у Північній Ірландії.

У 1998 р. між британським урядом і лідерами головних партій Ольстера, та Ірландії було укладено «Угоду великодньої п'ятниці» (Белфастська угода), що передбачала автономію і рівність общин, визнання права регіону на самовизначення. Референдум, проведений в Ірландії в 1998 р., виключив із Конституції текст про те, що Північна Ірландія є частиною ірландської території. 28.07.2005 р. ІРА припинила збройну боротьбу за возз'єднання Ірландії, однак відколоте ще у 1997 р. екстремістське угруповання «Справжня ІРА», заявило про продовження терористичної діяльності до возз'єднання Ольстера з Ірландією.

Нову сторінку у відносинах між двома країнами відкрив візит у 2011 р. королеви Єлизавети II до Ірландії. Це перший візит британського монарха до Ірландії з часів її незалежності.

Після здобуття членства в ЄЕС у 1973 р. та приєднання з 1979 р. до Європейської валютної системи Ірландія отримала чимало переваг. У 2009 р. 67,1 % громадян Ірландії з другої

спроби (перша у 2008 р. виявилась невдалою) на повторному референдумі проголосували за ратифікацію Лісабонського договору. Це означало перемогу прибічників поглиблення процесу європейської інтеграції. Проте цей результат було досягнуто лише після того, як країни ЄС надали політичні гарантії, що у випадку схвалення Лісабонського договору Ірландія не буде позбавлена крісла в Єврокомісії, до неї не будуть висуватися вимоги легалізації абортів, скасування пільгового податкового режиму чи відмови від військового нейтралітету.

У системі європейсько-євроатлантичної безпеки Ірландія займає особливе місце: як формально нейтральна (фактично позаблокова) держава – член ЄС – Ірландія не є членом НАТО і не має з ним індивідуальних програм, проте з 1999 р. бере активну участь у проекті НАТО «Партнерство заради миру».

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ З ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст.

У 1950-х рр. в Ірландії середньорічні темпи економічного зростання не перевищували 2%, набагато поступаючись середньоєвропейським показникам. Складна ситуація в економіці призводила до продовження масової міграції: з 1945 по 1960 р. країну залишило близько 500 тис. осіб.

Починаючи з 1960-х рр., Ірландія бере курс на розвиток сучасної економіки, що спирається на високі технології. З роками ця політика зазнавала змін, проте і сьогодні її пріоритетом є економіка на базі знань, а цифрові технології є ключовим чинником в економічній еволюції Ірландії, хоча період до кінця 1980-х рр. характеризується економічним застоєм, високим рівнем інфляції та безробіття й еміграцією.

Принципове значення для розвитку економіки мало залучення Ірландії до процесів

європейської політико-економічної інтеграції та отримання значних субсидій з Брюсселя. Переломним моментом стали реформи 1987 р., коли ірландський уряд вирішив знизити видатки бюджету для макроекономічної стабілізації й зниження навантаження на державний борг.

Подальший розвиток економіки Ірландії характеризується майже триумфальним успіхом. З 1990-х рр. Ірландія переживає феномен економічного дива, який дозволив їй за наступні півтора десятиліття «наздогнати й перегнати» за рівнем життя та доходів практично всі інші країни Європи. У результаті за рівнем ВВП на душу населення в 2004–2007 та 2015–2016 рр. Ірландія поступалася в Європейському Союзі лише Люксембургу, маючи низький рівень безробіття (4,3–4,7% у 2000–2007 рр.), який після світової фінансової кризи зріс до 14,7% у 2011–2012 рр., і надалі зменшився до 7,9% у 2016 р. (Євростат).

Формування економічного дива в Ірландії почалося з внутрішніх реформ та сприятливої міжнародної ситуації. Для стрімкого економічного зростання Ірландія спростила умови закордонного інвестування та створила нову інфраструктуру.

З 1995 р. Ірландія запровадила політику залучення іноземних інвестицій, особливо – у сфері фінансів, управління активами та фондових ринків. Дублін створив зони невисокого оподаткування, що вирізнялися зручністю для ведення бізнесу. Крім того, Ірландія мала угоди з 14 країнами про скасування подвійного оподаткування. Черговий поштовх іноземним інвестиціям дало запровадження євро.

Курс на безпрецедентно відкриту економіку, використання усіх плюсів глобалізації й об'єднання Європи та перетворення Ірландії на країну з найбільш ліберальним режимом для іноземних інвестицій спричинили стрім-

кий розвиток економіки, що дав підстави називати Ірландію «кельтським тигром».

У результаті цих системних заходів з 1996 до 2007 р. ВВП Ірландії збільшувався в середньому на 7–9%, а прямі капіталовкладення іноземних компаній – на 4,5%, що значно перевищило світові показники. За цей період в Ірландії було зареєстровано понад 1000 зарубіжних компаній. Все це сприяло міграції в Ірландію кваліфікованих працівників, що стало відбуватися значно простіше в умовах Об'єднаної Європи.

У вільних економічних законах країни успішно розвивалися високотехнологічні галузі новітньої інноваційної економіки. Саме галузь програмного забезпечення була покладена в основу економічного курсу держави. На цьому ринку працювало понад 800 компаній. Експорт високотехнологічних товарів в ірландському промисловому експорті складає значну частину: 34,7% у 2005 р., 29,8% у 2016 р.

Домінуючим сектором експорту послуг в Ірландії є телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги. Так, у 2008 р. вони склали 39,5% від загального обсягу експорту послуг країни, а у 2015 р. вже 49,2%. У 2010 р. 55,5% всього експорту програмного забезпечення країн ЄС припадало на Ірландію.

В Ірландії розташовані великі виробництва найбільших світових виробників у сфері ІТ та ПК – «Dell», «Apple», «IBM», «Inte», «Hewlett Packard», «Oracle», «Microsoft». В Ірландії працює понад 80 тис. фахівців у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, лише впродовж 2009–2014 рр. їх кількість зросла приблизно на 10 тис. осіб.

Давні традиції еміграції Ірландії дозволили їй відносно легко залучити необхідних фахівців та капітали за допомогою міжнародної ірландської діаспори.

На сьогодні Ірландія є індустріально-аграрною країною. Основні галузі економіки: комп'ютерна індустрія і програмне забезпечення, виробництво медичного обладнання, машинобудування (транспортне, сільськогосподарське, текстильне, електротехнічне), хімічна, фармацевтична, текстильна, харчова промисловість, туризм. Важка промисловість розвинена слабо. Єдиний у країні металургійний завод знаходиться у м. Коркю.

Відомими ірландськими компаніями сектору мікроелектроніки є «iQon», «Magnetic Solutions» і «XSIL». «Cement Roadstone Holdings» є міжнародним лідером у сфері виробництва будівельних матеріалів; «Kerry Group» – світовим постачальником харчових інгредієнтів; «Irish Dairy Board» (належить бренд Kerrygold) – молочних продуктів. З ірландських алкогольних брендів найвідомішими є пиво «Guinness» (з 1759) та віскі «Jameson» (з 1780).

До кризи 2008 р. обсяг промислового виробництва Ірландії складав 62,5% від ВВП Ірландії, хімічне виробництво – 18,0%, виробництво електричного та оптичного устаткування – 15,6%, харчова промисловість – 11%, виробництво паперової продукції та носіїв електронної інформації – 8,8%. У 2010 р. темпи зростання промислового виробництва в Ірландії склали 7,5%.

Основними галузями сільськогосподарського виробництва Ірландії є тваринництво, рослинництво (пшениця, ячмінь, цукровий буряк, овес, картопля), рибне господарство (в промислових масштабах розводиться лосось, форель, мідії, лобстери). Понад 3/4 виробленої сільськогосподарської продукції за вартістю дає тваринництво, перш за все – велика рогата худоба. Річний обсяг сільськогосподарського виробництва Ірландії склав у 2010 р. 24 млрд євро (8% від ВВП). У цьому секторі зайнято 7,4% трудових ресурсів Ірландії.

дії (2010). За експортом яловичини, телятини і масла країна посідає одне з провідних місць у Європі та світі.

Економічне диво проіснувало в Ірландії до початку світової фінансової кризи 2008 р., коли показники ВВП почали знижуватись: більш ніж на 3% в 2008 р., майже на 8% у 2009 р., і на 1% у 2010 р.

Від кризи сильно постраждала банківська та фінансова система Ірландії. Два найбільші банки «Anglo Irish» та «Allied Irish» заявили, що у них виникли проблеми з ліквідністю. Іноземні приватні інвестори почали виводити активи з країни. Однією з причин поглиблення кризи стало бажання держави врятувати два вищезгадані банки. Уряд був вимушений вкладати у них кошти, аби у разі дефолту вони не потягнули за собою недержавну пенсійну систему і внески громадян.

У 2010 р. дефіцит бюджету Ірландії склав 32,4%. Державний борг Ірландії у 2007 р. склав 25,1% ВВП, а в 2010 р. зріс утричі – до 79,75% ВВП.

У результаті ірландському уряду довелося звернутися за допомогою до Євросоюзу та МВФ. На 2010 р. сума позики сягнула 34 млрд євро. У 2010 р. ЄС та МВФ погодилися надати Ірландії кредитний пакет у 85 млрд євро на реструктуризацію активів проблемних банків і подолання фіскальних труднощів за умови прийняття бюджету з урізаними соціальними виплатами. Станом на кінець 2011 р. Ірландія отримала 13 млрд євро. Натомість влада країни зобов'язалася провести програму скорочення бюджетних витрат, а також знизити дефіцит бюджету. 15.12.2013 р. офіційно завершилася трирічна програма надання Ірландії екстреної кредитної допомоги і вона першою з країн Єврозони вийшла з-під опіки міжнародних кредиторів.

ВВП Ірландії, за даними Євростату (у поточних цінах), складав: у 1998 р. – 79 млрд

євро, у 2000 р. – 108 млрд, у 2005 р. – 170 млрд, у 2007 р. – 197 млрд, у 2009 р. – 170 млрд, у 2010 р. – 167 млрд, у 2011 р. – 173 млрд, у 2012 р. – 175 млрд, у 2013 р. – 180 млрд, у 2014 р. – 193 млрд, у 2015 р. – 256 млрд, у 2016 р. – 266 млрд євро.

Обсяги зовнішньоторговельного обороту Ірландії (товарами і послугами), за даними Євростату, складала: у 2006 р. 277 млрд євро (експорт – 146 млрд, імпорт – 131 млрд), у 2007 р. – 302 млрд, у 2008 р. – 300 млрд, у 2009 р. – 294 млрд, у 2010 р. – 318 млрд, у 2011 р. – 322 млрд, у 2012 р. – 345 млрд, у 2013 р. – 348 млрд, у 2014 р. – 405 млрд, у 2015 р. – 553 млрд, у 2016 р. – 576 млрд євро (експорт – 319 млрд, імпорт – 257 млрд).

Основними зовнішньоторговельними партнерами Ірландії по експорту в 2010 р. були США – 21% ірландського експорту, Бельгія – 17%, Великобританія – 16,1%, Німеччина – 7% та Франція – 5,4%. Основними імпортерами є Великобританія і Північна Ірландія – 30%, США – 18%, Німеччина – 7%, Китай – 6%, Франція – 5%.

2014 р. в авторитетному журналі «Forbes» Ірландія очолила рейтинг країн світу, в яких найлегше займатися бізнесом.

ІСТОРИЧНІ ЗВ'ЯЗКИ ІРЛАНДІЇ З УКРАЇНОЮ ДО 1991 Р.

На початку Національної революції в Україні 1648–1676 рр. деякі польські урядовці розглядали можливість найняття на військову службу з наступним поселенням на українських землях у якості осадників декількох тисяч католиків ірландців, які у цей час масово емігрували з батьківщини, щоб таким чином відгородитись від українських козаків. Це питання розглядалось на сеймі у червні 1655 р. і було відхилене через побоювання польської влади встановлення приязних відносин між козаками та ірландцями.

Наприкінці XIX ст. визвольна боротьба ірландського народу привернула увагу українських істориків. Першою працею про Ірландію в українській історіографії стали опубліковані у 1881 р. «Листи про Ірландію» О. Кониського. У першій половині XX ст. також були опубліковані «Оповідання про Ірландію» Д. Дорошенка (1907), «Як Ірландія здобула собі волю» М. Григоровича (1924), «Національна революція в Ірландії» Ф. Крушинського (1931) та інші.

Зокрема Д. Дорошенко зазначає у своїй праці, що «...приклад національного відродження ірландців... показує нам, що нема такої безодні, з якої не вирятувалася би нація зусиллям свого духа...». А редакція львівської газети «Батьківщина» влітку 1921 р. підкреслювала, що «своєю витривалістю і неustraшимістю [ірландці] в боротьбі за визволення з чужого ярма можуть бути взірцем для всіх поневолених народів світа».

Перші більш-менш масові людські контакти між Україною та Ірландією розпочалися на початку XX ст., коли українські мігранти, які прямували до Канади та США, почали зупинятися в Ірландії.

Одним із таких людей був, наприклад, уродженець Херсонської області, механік на панцернику «Потьомкін», учасник повстання 1905 р. Іван Бешов. У 1913 р. доля закинула його в Дублін, де він напередодні Другої світової війни заснував відому в Ірландії мережу ресторанів «Beshoff».

Після Другої світової війни в Ірландії осіли українські політичні емігранти, які підтримували зв'язки з культурницькими організаціями в Британії.

УКРАЇНСЬКО-ІРЛАНДСЬКІ ВІДНОСИНИ З 1991 р.

Ірландія визнала Україну 31.12.1991 р., дипломатичні відносини між країнами встановлені 01.04.1992 р. шляхом обміну нотами.

Першим послом України в Ірландії (за сумісництвом) у 1995 р. став академік АМН України Сергій Комісаренко. Посольство України в Ірландії розпочало роботу з серпня 2003 р. З 2000 р. в Україні (м. Київ) функціонує Почесне консульство Ірландії. Першим послом Ірландії в Україні (за сумісництвом) у 2002 р. став Джозеф Хейс.

Станом на 2014 р. обміну візитами на рівні президентів та прем'єр-міністрів між країнами не було. Проте 29.09.2011 р. на другому саміті «Східного партнерства» (м. Варшава) відбулась зустріч президента України В. Януковича з прем'єр-міністром Ірландії Е. Кенні.

З 1993 р. відбуваються регулярні зустрічі на рівні глав зовнішньополітичних відомств. У 2005 р. відбувся візит в Україну голови Дойл Ерен Парламенту Ірландії Р. О'Генлона, а також у 2013 і 2014 рр. Ш. Барета, а 2010 р. – візит голови ВРУ В. Литвина до Ірландії.

У період з липня 2011 р. по жовтень 2012 р. Ірландія проводила експериментальну програму, згідно з якою було скасовано візи на в'їзд до Ірландії для громадян України, які мають короткострокову британську візу.

За даними Держстату України, обсяг двосторонньої торгівлі товарами і послугами між Україною та Ірландією складав у 2004 р. – 43 млн дол. США (експорт – 12,2 млн, імпорт – 30,8 млн), у 2005 р. – 62 млн, у 2006 р. – 67 млн, у 2007 р. – 113 млн, у 2008 р. – 207 млн, у 2009 р. – 147 млн, у 2010 р. – 175 млн, у 2011 р. – 264 млн, у 2012 р. – 326 млн, у 2013 р. – 422 млн (експорт – 196 млн, імпорт – 226 млн), у 2014 р. – 279 млн, у 2015 р. – 211 млн, у 2016 р. – 236 млн (експорт – 79 млн, імпорт – 157 млн).

На території України діє 103 підприємства з ірландським капіталом. Однією з потужних компаній з ірландськими інвестиціями, що діють в Україні, є компанія «Подільський цемент», що входить до складу ірландського

холдингу CRH. Компанія «Міжнародні авіалінії України» була заснована в 1992 р. як СП між українським урядом та ірландською компанією «GPA Group plc», що надає літаки в оренду. У 1999 р. «Росава» та ірландська фірма «Tabistron» створили СП, яке виробляє 78% всіх шин в Україні. Загалом станом на 01.01.2016 р. з Ірландії в Україну надійшло 75,5 млн дол. США прямих інвестицій.

Ірландія здійснює значну допомогу Україні у подоланні наслідків аварії на ЧАЕС 1986 р. Зокрема через ірландський благодійний фонд «Чорнобильський дитячий проект» налагоджено співробітництво між відділом дитячої кардіохірургії Інституту серцево-судинної хірургії НАМН України і відділом анестезії та реанімації Національного дитячого госпіталю Ірландії. Ірландська добродійна організація «Міжнародний проект «Діти Чорнобиля» у рамках співпраці з Інститутом загальної та невідкладної хірургії НАМН України (Харків), Одеською обласною дитячою лікарнею та Інститутом серцево-судинної хірургії ім. М. Амосова НАМН України (Київ) інвестувала у 2008 р. 300 тис. дол. США в реалізацію кардіологічної програми в Україні, а в 2009 р. ще 400 тис. дол. США.

У сфері розвитку культурних відносин між Україною й Ірландією вагомими подіями були: Дні українського кіно, що пройшли в м. Дублін у вересні 2008 р.; перемога українського піаніста О. Горлача на 8-му Дублінському міжнародному конкурсі піаністів 2009 р.; міжнародна конференція «Голодомор в Україні та Великий голод в Ірландії: історія, оцінки та пам'ять», що пройшла у листопаді 2009 р. у Національному університеті в м. Майнус за підтримки Посольства України; низка культурно-мистецьких заходів, присвячених річниці «Революції гідності», які відбулись у лютому-березні 2015 р., зокрема – виставки фотографій і концерт.

2015 р. уряд Ірландії профінансував діяльність міжнародних неурядових благодійних організацій «International Rescue Committee» та GOAL, які реалізували низку благодійних проектів на сході України з допомоги вимушеним переселенцям (понад 250 тис. євро). Також у 2015 р. українцями Ірландії було зібрано і відправлено в Україну гуманітарної допомоги на суму понад 30 тис. євро.

Переважна більшість українців, які постійно або тимчасово проживають в Ірландії, є легальними працівниками-мігрантами. Пік міграції українців в Ірландію припав на 1998–2000 рр., що пов'язано із швидкими темпами розвитку економіки Ірландії, і відповідно – потребою країни у трудових ресурсах. За даними Імміграційного бюро Національної поліції Ірландії, у 2007 р. було зареєстровано 3 334 українці.

В Ірландії функціонує створена в 2008 р. Асоціація українців у Республіці Ірландія (президент – Олександр Яворський). На базі Асоціації у 2009 р. організована недільна школа з вивчення української мови, літератури, історії та культури у м. Дублін – «Рідна школа». У 2014 р. була створена громадська організація «Ukrainian Connection Society», яка за власний рахунок проводить мистецькі заходи та запрошує українських митців до Ірландії.

Визначними представниками української громади є: Ігор Швець, завідувач кафедри прикладної фізики Дублінського університету (Трінті-коледж), художники: Людмила Король, Андрій Озерний, Оксана Попова, Тетяна Царик.

ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНО-ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ СПАДЩИНИ

До Списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО в Ірландії у 1993 та 1996 рр. були включені: археологічний ансамбль культо-

вих курганів Бру-на-Бонне (ділянки Даут, Наут і Ньюгрейндж-Тум) у графстві Міт (2750–2250 рр. до н. е.) та монастир на острові Скелліг-Майкл (VII ст.).

Також видатними пам'ятками у Дубліні є: Національний музей; Дублінський замок XVI ст.; протестантський собор церкви Христа, закладений в 1038 р.; собор Св. Патріка, закладений у 1190 р.; університетський комплекс Трініті-коледж (1592). У м. Дан-Лере знаходиться архітектурний

шедевр у венеціанському стилі – Таун Холл (1880); у Корку – два собори XIX ст. – католицький Св. Марії та англіканський Св. Фінбара; у графстві Оффелі – монастир Клонмакнойс (IX–XVIII ст.); монастир Глендалах (VI–XIV ст.); абатство Келле (VI–XII ст.); замок Скеля Кашел (XII–XV ст.).

До об'єктів світової документальної спадщини «Пам'ять світу» ЮНЕСКО у 2011 р. включила Келльську книгу із бібліотеки Трініті-коледжу в Дубліні, створену близько 800 р.

Електронні джерела:

Сайт Парламенту Ірландії : <http://www.oireachtas.ie/parliament>

Сайт уряду Ірландії : <http://www.taoiseach.ie/eng>

Сайт Центрального статистичного офісу Ірландії: <http://www.cso.ie>

Посольство України в Ірландії: 16 Elgin Road, Ballsbridge, Dublin 4; <http://www.mfa.gov.ua/ireland>

Література:

Афанасьев Г. Е. История Ирландии. – М., 2006. – 312 с.

История Ирландии / отв. ред. *Л. И. Гольман*. – М., 1980. – 390 с.

Kenny K. Ireland and the British Empire. – Oxford, 2004. – 296 p.

Полякова Е. Ю. Ирландия в XX веке. – М., 2009. – 170 с.

Сахновський О. Є. Ірландський автономізм у роки Першої світової війни: позиція Партії гомруля та політика британських урядів: автореф. дис... канд. іст. наук. – Чернівці, 2006. – 20 с.

Гула К. О. Шляхи врегулювання конфлікту в Північній Ірландії (1968–2007 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 2009. – 20 с.

Кучменко Е. М. Ірландія і ольстерська криза, пошуки шляхів її подолання у другій половині XX століття: (Історичний огляд). – К., 2000. – 98 с.

Ірландія: кельтський тигр или инновационный офшор? Анализ опыта реформ для старопромышленных регионов Украины / [науч. ред. *В. И. Ляшенко*]. – Донецк, 2010. – 119 с.

Ireland on the World Stage / W. Crotty, D. E. Schmitt (eds.). – Harlow, 2002. – 256 p.

Graham C. Deconstructing Ireland: Identity, Theory, Culture. – Edinburgh, 2001. – 189 p.

Шукалович А. Ірландська модель державотворення: критерії успіху ірландців очима українців Східної Галичини // Історична панорама. – 2015. – Вип. 20. – С. 81–95.

І. С. Погорєлова